

Recenzja

Reviews

Mirosław Murat, rec. [„Theologos. Theological revue” – multidyscyplinarne czasopismo naukowe wydawane przez Wydział Teologii Greckokatolickiej Uniwersytetu w Preszowie, ISSN 1335–5570]

„Theologos” jest multidyscyplinarnym, recenzowanym czasopismem naukowym, które ukazuje się dwa razy w roku (kwiecień, wrzesień) od trzynastu lat. Mimo nazwy, mogącej mylnie wskazywać na charakter typowo teologiczny, wręcz konfesyjny, recenzowane wydawnictwo zachowało różnorodność podejmowanych problemów i prezentowanych stanowisk. Oprócz tekstów zawierających analizę problematyki typowo teologicznej czytelnik spotyka także artykuły z innych dziedzin nauki. W „Theologosie” publikują swoje pisma filozofowie, historycy, religioznawcy oraz pedagodzy i socjologowie. Warto jeszcze wspomnieć, że preszowski Theologos jest wydawnictwem wielojęzycznym. Można tam spotkać teksty pisane w językach: słowackim, angielskim, niemieckim, polskim, rosyjskim oraz ukraińskim. Świadczy to o otwarciu się redakcji na obecność wielokulturowości w nauce i szacunku do języka autorów publikacji. Opisany wyżej stan rzeczy implikuje potrzebę współpracy recenzentów z różnych stron Europy, a nawet świata. Ich lista jest zmienna i przypisana do każdego numeru. Pozwala to na zachowanie wysokiego poziomu merytorycznego publikowanych tekstów, które muszą pozytywnie przejść przez redakcyjne i recenzentkie sito. Jest to ważne ze względu na to, że pozytywna ocena tekstu i zakwalifikowanie go do kolejnego numeru należy odczytywać, jako wyróżnienie jego autora i docenienie analiz przeprowadzonych w artykułach.

Teksty zawarte w recenzowanym numerze (1/2011, rocznik XIII) poruszają szeroki wachlarz problemów, sprawiając, że każdy może znaleźć coś, co go zaciekawi. Przewagę stanowią teksty stricte teologiczne, w sposób przystępny przy-

blizające czytelnikowi poruszaną problematykę. Należy zaznaczyć, że ich autorzy, mimo złożoności poruszanych problemów, merytorycznej i metodologicznej poprawności przeprowadzonych analiz, potrafili uniknąć „zamknięcia” wywodu w specyficznym, właściwym prezentowanej dziedzinie nauki języku (por. Marek Petro, *Małżeństwo – refleksja teologiczna*, ss. 151–167, Peter Tirpák, *Historyczno-teologiczne rozumienie świętości Eucharystii w rozwoju katechezy*, ss. 191–202, Marcel Mojžeš, *Boża aktywność jako źródło liturgii*, ss. 181–190, Michal Opatrný, *Impassibilis Est Deus, sed non incompassibilis* (św. Bernard z Clairvaux) *Porównaj analizę cierpienia u Jana Pawła II i Benedykta XVI z duszpasterskiego punktu widzenia*, ss. 58–68).

Na uwagę zasługują także teksty odnoszące się do filozofii. Aleksy Kowalski (por. *Zagadnienie mądrości w ujęciu pisarzy starożytnych*, ss. 9–23) w sposób błyskotliwy dokonał analizy ewolucji rozumienia mądrości u wybranych przez niego autorów starożytnych. Wykazał, że mądrość, chociaż często różnie zakresowo rozumiana przyczyniała się i przyczynia do pełniejszego rozumienia świata oraz odnalezienia miejsca i roli człowieka w otaczającej go rzeczywistości.

Kolejna analiza filozoficzna dotyczy roli mowy w hermeneutyce Hansa-Georga Gadamera. Radislav Nemeč zaczął swoje analizy od tezy, że potrzebne jest nowe pochylenie się nad filozofią współtwórcy XX-wiecznej hermeneutyki (por. *Mowa jako główny problem w hermeneutyce Hansa-Georga Gadamera*, ss. 100–112.) Autor artykułu wskazał, że chociaż Gadamer może być uważany za ucznia Schleiermachera, to potrafił on dojść do samodzielnych koncepcji. Mowa u niemieckiego filozofa powinna prowadzić do spotkania drugiego człowieka dzięki otwarciu się na niego.

Problematykę człowieka, jej wieloaspektowość i wielopoziomowość w sposób przejrzysty przedstawiła Jana Koprivňáková (por. *Od maski do indywidualności*, ss. 217–240). Autorka w swoim tekście potrafiła zbudować żywą i ciekawą narrację, przeprowadzając czytelnika przez meandry problematyki antropologicznej. Udało jej się, w tekście o ograniczonej objętości, przedstawić w miarę kompletny wachlarz ujęć człowieka w zależności od zastosowanej metodologii badawczej.

Egzystencję współczesnego człowieka w kontekście uzależnień poruszyła Ivana Sedláková. Autorka przeanalizowała bardzo aktualny problem uzależnienia alkoholowego (por. *Alkoholizm – zniewolenie ciała i duszy*, ss. 292–311.) Przedstawiła drogę do uzależnienia, biologiczne jego symptomy oraz, co najważniejsze, przybliżyła wpływ uzależnienia alkoholowego na społeczną aktywność alkoholika. Wyraziście pokazała wpływ choroby alkoholowej na funkcjonowanie, a w zasadzie dysfunkcyjność rodzin, gdzie zjawisko występuje. Wskazała problemy dotyczące dzieci pochodzących z rodzin, w których występowało lub występuje uzależnienie jednego lub obojga rodziców.

O wielowątkowości poruszanych problemów świadczy także artykuł, w którym Gabriel Pala dokonał analizy etyki dziennikarskiej (por. *Etyczne problemy*

dziennikarstwa, ss. 203–206.) Autor twórczo pochylił się nad zasadami, jakie powinny przyświecać dziennikarzowi w jego pracy. Zwrócił uwagę na potrzebę profesjonalizacji zawodu, która powinna implikować postawy odpowiedzialności za prawdziwość przekazywanych informacji. Wskazał potrzebę pracy nad ciągłym doskonaleniem postaw moralnych w zawodzie dziennikarza. O wadze poruszanych problemów niech świadczy przywołanie międzynarodowych kodeksów etycznych dotyczących zawodu dziennikarza.

Kolejną grupę artykułów stanowią teksty historyczne. Ich autorzy przedstawiają historyczny rozwój Kościoła, religii i religijności na Słowacji.

Peter Šturák bardzo ciekawie opisał historię powstania i działalność Wydziału Greckokatolickiej Teologii (nazwa obowiązująca od roku 2005). Z barwnej narracji 130 letniej historii preszowskiej Alma Mater czytelnik dowiaduje się o jej początkach, błyskotliwym rozwoju, a także problemach, które miały charakter finansowy, polityczny oraz były spowodowane wydarzeniami wojennymi. Najnowsza, uniwersytecka historia zaczęła się w 1990 roku. Jest ona przedstawiona jako ciągle trwający rozwój w działalności naukowej oraz centrum emanującym życiem duchowym (por. *Historia i współczesność Greckokatolickiego fakultetu teologicznego w Preszowie w 130. rocznicę od powstania Alma Mater oraz 20 lat od wznowienia jego działalności*, ss. 113–125).

Artykuły historyczne przybliżają także wybitne postacie greckokatolickiego Kościoła na Słowacji oraz ich działalność społeczną i naukową.

Przykładem niech będzie tekst, w których Hynek Šmerda przybliży życie i działalność Františka Sušila, wychowawcy wielu pokoleń duchownych oraz popularyzatora duchownego dziedzictwa Cyryla i Metodego (por. *Franciszek Susil pomostem między Czechami a Słowakami*, ss. 33–57).

Vojtech Boháč nakreślił przed czytelnikiem teologiczną analizę rozumienia sakramentu eucharystii w nauczaniu Mikuláša Russnáka. Pokazał duchową ewolucję zgłębiania tajemnicy sakramentu (por. *Eucharystia w pracach Mikuláša Russnáka*, ss. 126–150).

Przykładem historyczno-socjologicznego ujęcia religii jest tekst Richarda Liptáka, w którym jego autor dokonuje analizy założeń i wpływu niemieckiego narodowego socjalizmu na postawy jednostkowe i społeczne w przestrzeni zachowań religijnych. Wykazał niebezpieczeństwo spustoszenia duchowego, jakiego może dokonać zideologizowanie życia społecznego na wszystkich jego poziomach (por. *Niemiecki narodowy socjalizm – społeczeństwo i kult.* ss. 256–271).

Następna grupa referatów dotyczy unormowań prawnych i struktury sądownictwa kościelnego. Robert Kantor w swoim artykule przeanalizował prawa i obowiązki członków trybunału kolegijskiego, jakim jest Rota Rzymska. Autor dokonał wnikliwej analizy dokumentów powołujących istnienie wspomnianej wyżej instytucji prawno-kościelnej oraz określających szczegółowo przywileje, jakie

przysługują jej członkom (por. *Przywileje audytorów Roty Rzymskiej według konstytucji Piusa XI Ad incrementum z 1934 roku*, ss. 69–79).

František Čibaj przeanalizował rolę i uprawnienia legata papieskiego w przestrzeni kościelnej oraz międzynarodowej. Przybliżył czytelnikowi jego uprawnienia w strukturach hierarchii kościelnej oraz prawno-międzynarodowej podczas reprezentowania Stolicy Apostolskiej jako suwerennego podmiotu relacji pomiędzy suwerennymi strukturami geopolitycznymi. Autor postawił tezę i skutecznie ją obronił, mówiąca, że dyplomacja watykańska jest częścią działalności misyjnej Kościoła, której realizację nakazał mu sam Jezus Chrystus (por. *Stolica Apostolska a prawo legacji*, ss. 168–180).

Nie mogą pozostać bez słowa komentarza pozostałe artykuły i recenzje, które dopełniają całości analizowanej pozycji. Martina Poláková w swoim tekście kreatywnie pochyliła się nad problemem sumienia. I chociaż swoje rozważania rozpoczęła od negatywnej konstatacji, że sumienie współcześnie często postrzegane jest jako problem historyczny, swego rodzaju przeżytek, to udało jej się zbudować atrakcyjną narrację poruszanych problemów. Autorka uporządkowała chaos pojęciowy związany ze znaczeniem słowa „sumienie”. Pokazała ewolucję dotyczącą poruszanych kwestii. Wykazała, że sumienie, jego prawidłowe działanie zakorzenione powinno być w wierze oraz w przykładach płynących od autorytetów (por. *Sumienie*, ss. 241–155).

Zuzana Molitorisová w zamieszczonym tekście przedstawiła rolę różnego rodzaju obrzędów w organizacji życia społecznego, ich funkcję jednoczącą z jednej strony oraz porządkującą czas fizyczny, z drugiej – dzielącą go na okresy święte i codzienne. Wykazała, że współczesny człowiek, żyjąc według tradycji, znajduje się w przestrzeni podzielonej na sacrum i profanum. Pokazała jednocześnie, że rozwój cywilizacji wprowadza coraz większy podział społeczny na tych, którzy przywiązani są do tradycji oraz „bardziej współczesnych” (por. *Ludowe zwyczaje w Hanuszowcach nad Toplou*, ss. 272–291).

Jozef Matejovský w swoim artykule dokonał ciekawej analizy lingwistycznej oraz nakreślił historię powstania tekstów modlitewnych wykorzystywanych w nabożeństwach. Jest to jednocześnie historia odradzania się i funkcjonowania Kościoła grekokatolickiego w latach 1971–1978 oraz jego otwierania się na wiernych (por. *Teksty liturgiczne w języku słowackim używane do nabożeństw w grekokatolickiej parafii Fulianka w latach 1971–1978*, ss. 80–99).

Tekst Martina Weisa pozostawiam bez analizy – przyczyną jest bariera językowa.

Jak wspomniałem wyżej, w recenzowanym numerze znajdują się jeszcze cztery recenzje autorstwa Michała Hospodára, Miroslava Konšanca Adama, Aлены Krunkovej oraz Lukáša Petruša.

Recenzowany numer „Theologosa” wpisuje się prawidłowo w przestrzeń wydawnictw akademickich, na łamach których toczy się wielopłaszczyznowy

dyskurs naukowy. Preszowskie pismo jest tym ciekawsze i warte polecenia potencjalnemu czytelnikowi, że stanowi płaszczyznę multidyscyplinarnych analiz. Na swoich łamach daje miejsce do publikacji wyników badań i analiz ludziom nauki nie tylko ze Słowacji. Mogą tam zamieszczać teksty obcokrajowcy, mając gwarancję szacunku i zachowania języka, w jakim powstał artykuł.